

İLKÖĞRETİM OKULLARINA ÖĞRETMEN YETİŞTİRME SORUNU

Yard. Doç. Dr. Mustafa YILMAN (*)

14.6.1973 tarihinde kabu edilen 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu'nda "Te-meleğitim" iken, bu kavram 16.6.1983 tarihli 2842 sayılı kanunla "ilköğretim" şeklinde değıştirilmiştir.

Söz konusu (2842) yasanın 22. maddesi ilköğretimle ilgili řu hükmü getirmiştir:

İlköğretim, 6-14 yaşlarındaki çocukların eğitim ve öğretimini kapsar. İlköğretim, kız ve erkek bütün vatandaşlar için zorunludur ve Devlet okullarında parasızdır.

İlköğretim kurumları, beş yıllık ilkokullar ile üç yıllık ortaokullardan meydana gelir. İlkokulun son sınıfı bitirildiğinde, ilkokul diploması; ortaokulun son sınıfı bi-tirildiğinde, ortaokul diploması verilir.

İlköğretim kurumlarından olan ilkokullar ve ortaokullar bağımsız okullar halinde kurulabileceğı gibi olanak ve koşullara göre birlikte kurulabilir.

Nüfusun az ve dağınik olduğı yerlerde, köyler gruplaştırılarak, merkezi durumda olan köylerde ilköğretim bölge okulları ve bunlara bağıli pansiyonlar, gruplaşmanın mümkün olmadığı yerlerde yatılı ilköğretim bölge okulları kurulur. (MEB. 1987: 12-13)

1974 yılına kadar kamuoyunca bilinen ilkokulların öğretmen ihtiyacı tamamen ilköğretmen okullarında yetiştirilen öğretmenlerle karşılanırken, aynı yıl IX. Milli Eğitim Şurasında bu okulların "öğretmen liselerine" dönüştürülmesiyle ortaya çıkan açık, bir süre iki yıllık eğitim enstitüleriyle karşılanmaya çalışılmıştır.

Ancak 1982 yılında 41 sayılı kanun hükmünde kararname ile yükseköğretim ku-rumlarının Yükseköğretim Yasası kapsamına alınmasıyla bu enstitüler, bu kez iki yıllık "Eğitim Yüksekokulları" haline getirilmiştir.

Son olarak eğitim yüksekokulları 1990-1991 yılından itibaren de dört yıla çıkarılmışlardır.

(*) Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Öğretim Üyesi.

. Ne var ki, bütün bu çalışmalar yapılırken, bunların öğretim elemanı sorununa hemen hiç değinilmemiş, öğretim kadrolarının kalitesinin yükseltilmesi için ciddi bir çaba içine girilmemiştir. Eğitim yüksekokullarının öğretim süresi uzatılırken, kadrosunun nitelikleri gözardı edilmiş ve kurum dışı kaynaklarla ve işin ehli olmıyan elemanlarla öğretim sürdürülmeğe çalışılmıştır.

Bugün eğitim yüksekokullarında hizmet veren öğretim elemanlarının çok azı, ilköğretimin yapısı ve işleyişini, en önemlisi 6-14 yaş çocuğunun öğrenim süreçleri; derslerin öğretim yöntem ve teknikleri hakkında yeterli bilgi ve deneyime sahip bulunmaktadır. (DEÜ. 1987: 684, 697)

Ege bölgesinde, İzmir yöresinde bulunan üç Eğitim Yüksekokulunun öğretim elemanlarının niteliklerine bakıldığında, bunlardan A'da görevli elemanların % 57.1'i; B'de görevli olanların % 53.3 ve C'dekilerin % 100 (Rakam doğru) ilköğretim ile ilgili olarak ne lisans, ne de lisans-üstü düzeyde bir öğretim almamışlardır.

Oysa en güç öğretim ve eğitim; ilköğretim düzeyinde olup yeter derecede bilgi deneyim ister. Bu ise oldukça geliştirilmiş bilim, bilgi ve uygulama ortamında gerçekleştirilebilir.

Bugün, bize göre eğitim yüksekokullarının en önde gelen sorunu alana yönelik olarak her bakımdan iyi eğitilmiş, yetiştirilmiş öğretim elemanlarına sahip olma sorunudur. Görüldüğü kadanyla aradan geçen 10 yıl içinde bu kurumlar ciddi bir şekilde savsaklanmış, deyim yerinde ise büyük ölçüde kendi kaderlerine terkedilmiştir.

Özellikle buralarda yeniden görevlendirmelerde öğretim elemanlarının ilköğretim alanında bilgisi, deneyimi ve çalışması olup olmadığı araştırılmamakta, bütün bir öğrenim yaşamı boyunca herhangi bir düzeyde ilköğretime; 6-14 yaş çocuğunun bedensel ve ruhsal gelişimine, özelliklerine yönelik bir öğretim görmemiş kimselerin rastgele atandıkları gözlenmektedir.

Konunun uzmanı olmıyan yöneticiler, işin en kritik noktasını gözden kaçırmakta, atanacak elemanlarda ilköğretimdeki derslerin öğretimi ve eğitimi konusundaki yeterlilikleri dışlanmaktadır.

Bir örnek vermek gerekirse matematik, fen bilgisi, Türkçe, müzik, beden eğitimi öğretim ve eğitimi alanında, lisans ve lisans-üstü düzeyde herhangi bir eğitim almamış, bunları sadece genel, kuramsal bir yaklaşımla kendisi için öğrenmiş adayların ilköğretim okullarına atanmaları birçok olumsuzluklara neden olabilmektedir.

Nütekim, halen eğitim yüksekokullarında gerek kadrolu gerekse geçici görevle görevlendirilmiş öğretim elemanları, mesleğe yönelik olmaktan çok, bilim dallarının genel konularını ele alıp işlemektedirler.

Matematik öğretimi dersine giren öğretim elemanı matematiğin genel konularını, fen bilgisini veren de lise ya da fakülte düzeyinde genel fizik, kimya ve biyoloji bilgileri, Türkçe öğretiminde ise Türk dili ile ilgili genel ve edebi bilgiler verilmektedir.

Halbuki burada verilmesi gerekli olan ve istenen bunların ilköğretim düzeyinde, 6-1 yaş çocuğuna öğretilmesi, kazandırılmasıdır. Gerçekleştirilmesi zorunlu amaç, birtakım genel bilgilerin aktarılması olmayıp tam tersine, öğretim yöntemlerinin, yollarının eğitimidir. Bunun için ise adayların daha öğrenim sırasında gereken bilgiyi ve yeterli uygulamayı gerçekleştirmiş olmaları gerekir.

21 günlük göstermelik bir uygulama ile bunun gerçekleştirilmesi mümkün olmayıp en az iki aya çıkarılması zorunluluğu vardır. Bu durum bile bize, bir işin ehillerince yapılmasının ne denli önemli olduğunu bir kere daha göstermektedir.

Oysa aşağıdaki ilkelerin bütün kurumlar için esas alınması ve her öğretmenin:

– Milli eğitimin temel ilkelerini benimsemiş ve bunları uygulama seviyesine ulaşmış olması,

– Mesleki formasyon ve okutacağı derslerin bilgi ve becerileri ile donatılmış, gerekli uygulamaları geçirmiş bulunması,

– Türkiye Cumhuriyetinin, devrimlerinin ve milliyetçiliğinin ilkelerine bağlı, kişilik ve karakter sahibi, mesleğin değerine inanmış ve kendini meslekte hizmete adanmış olarak yetiştirilmesi temel amaçlar sayılmalıdır. (Özalp-Ataunal. 1977: 375-381).

1982 yılından bu yana yapılan gözlemler, öğretmen eğitiminde konu edilen hedeflerin çok uzağında bulunulduğunu göstermektedir. Gerçekten bir kere, öğretmen adaylarının ancak % 25.1 gerçekten öğretmen olmayı düşünerek bir öğretmen yetiştiren kuruma girmektedir. (Yılman. 1988: 184)

Uygun öğrencilerin seçilmemesi, daha baştan öğretmen eğitiminde kalitenin düşmesine neden olmakta ve öğretmen eğitiminde ciddi sorunlar yaratmaktadır. Bu nedenle, ülkemizde, gerek sistemin önemli bir boyutunu oluşturduğu gerekse onun başarısını geniş ölçüde etkileyeceği için öğretmen yetiştirme üzerinde öneme durmak gerekmektedir.

Öğretmen yetiştiren bir kurumu bitiren öğrenci:

– Eğitim ve öğretim çalışmalarının temel amacının Türkiye Cumhuriyetini yükseltecek ve yaşatacak kuşaklar yetiştirmek olduğunu;

- Eğitim ve kalkınma arasında bağı;
  - İnceleme ve araştırmaya önem vermeyi;
  - Çalışacağı öğretim basamağındaki öğrencilerin gelişimine etki eden çeşitli etkenleri ve bunların yarattığı sorunları, bunların çözümünde eğitimin görevini;
  - Öğretim süreçleri hakkında bilinçlenmeyi;
  - Bireysel farklılıkları tanımayı, bunların geliştirmeye çalışmayı;
  - Kazandığı bilgi ve becerileri kullanarak öğrenci davranışlarını değiştirebilmeyi
- ve

- Öğretmenlik mesleğinin statüsünü, ahlak kurallarını, başlıca sorunlarını ve mesleğin getirdiği olanak ve fırsatları öğrenmesini bilmiş olmalıdır. (Milli Eğitim 1981: 54/79-80)

Bir Model Önerisi

İlköğretim okullarına öğretmen yetiştiren eğitim yükseköğretim kurumlarının öğretim programlarına ilişkin bir öğretmen eğitimi modeli önerilmekte ve bunun başlıca özellikleri şöyle özetlenmektedir:

Eğitim yükseköğretim kurumlarına öğrenciler:

- Giriş sınavlı mesleğe yönelik program ağırlıklı öğretmen meslek liseleri % 70;

ÖSYM taban puanlı özel giriş sınavlı genel liseler % 20 ve diğer liseler % 10 ölçüsünde alınmalıdır.

- Geliştirilmiş ve yeniden düzenlenmiş öğretmen meslek liselerini iyi ve pekiyi derece ile okullarını bitirenler sınavsız ve ön-koşulsuz olarak doğrudan eğitim yükseköğretim kurumlarına geçiş yaptırılacaktır.

- Öğretmen meslek liselerini orta derece ile bitirenlerle genel, mesleki ve teknik lise mezunlarından öğretmenliğe yatkın oldukları ilgili okulun öğretmenler kurulunca onaylananlar; ÖSYM taban puanı yanında ayrıca uygulanacak özel giriş sınavıyla bu kurumlara öğrenci olarak girebileceklerdir. Lise mezunlarında okullarını iyi veya pekiyi derece ile bitirmiş olma şartı aranacaktır.

- Eğitim yükseköğretim kurumlarına son verilerek bunların mevcut eğitim fakülteleri bünyesinde fakültenin bir bölümü olarak öğrenim verebilmesi için gereken yasal ve akademik düzenlemeler yapılacaktır.

- Böylece eğitim fakülteleri içinde oluşturulacak İlköğretim Öğretmenliği bölümünün hem statüsü yükseltilecek, hem de mesleki ve akademik entegrasyonu sağlanmış olacaktır.

– Bu tür bir uygulama hem eğitim-öğretimde işbirliği, kaynak bütünlüğünü, hem de bina, personel ve öğretim elemanı yönünden tasarruf ve avantaj sağlayacak ve öğretimin kalitesini yükseltebilecektir.

– Bu kurumlara kaliteli öğretim elemanları sağlayabilmek için, öğretim kadrosunu oluşturacak personelin en az üç yıl ilköğretim okulu öğretmenliği yapmış, tercihan lisans-üstü öğrenim görmüş kimselerden seçilmesi yönüne gidilecektir. İlköğretim okulu öğretmenliği deneyimi bulunmayanlar, kesinlikle eğitim yüksekokullarına her ne isim ve ünvan altında olursa olsun atanmayacaktır. Bu konuda kaynaklar yeterlidir.

– Öğretim ve eğitim programları bu konuda yeterince bilgisi ve deneyimi bulunan uzmanlarca ele alınarak incelenecek ve amaca doğrudan hizmet etmiyen gereksiz ders, konu ve yaklaşımlarına son verilerek oldukça faydacı bir düzenlemeye gidilecektir.

– İlköğretim okulu öğretmenlerinin gerektiğinde yalnız başlarına görev yapabilecekleri gözönünde bulundurularak yoğun olarak en az iki ay ve aralıklı son iki yıl içinde ilköğretim okullarında uygulama çalışmaları gerçekleştirilecektir.

Sonuç olarak; hiçbir kurum orada çalışanların nitelikleri üzerinde bir hizmet üretemez geçeceğinden hareketle şu yargıya ulaşılabilir:

Gerçekte bugün bütün uygar ulusların eğitimcileri gibi fikir adamları da okulun öğretmen demek olduğuna; onun yerini ne müfredat programıyla, ne kitapla, ne disiplin veya herhangi bir araçla tutmanın mümkün olmadığına kanaat getirmiş bulunmaktadır. Bu nedenle öğretmeni hesaba katmayan hiçbir eğitim reform planının başarılı olmasına ihtimal verilmemektedir. (Turhan. 1964 103).

KAYNAKLAR

Dokuz Eylül Üniversitesi: 1986-1987 Yılı. 1987 İzmir.

Milli Eğitim Bakanlığı: Milli Eğitim Temel Kanunu ile İlköğretim ve Eğitim Kanunu. 1987: Ankara.

Özalp, R. -Ataunal, A.: Türk Milli Eğitim Sisteminde Düzenleme Teşkilatı. MEB. 1977 İstanbul.

Turhan, Mümtaz. Maarifimizin Ana Davaları ve Bazı Hal Çareleri. 1964 İstanbul.

Yılman, Mustafa: Öğretmenlik Mesleği ve Meseleleri. 1992 İstanbul.